

Organizácia a riadenie činnosti na mieste zásahu pri hromadnom nešťastí – nehode s hromadným postihnutím osôb

Činnosti jednotlivých zložiek IZS bezprostredne po vzniku HN:

Záchranné zložky sú zodpovedné za záchranu životov v prvom rade a v druhom rade za zabránenie ďalším škodám ľudským a majetkovým. Polícia, hasiči a zdravotníci majú v rôznych fázach záchrannej operácie činnosti, ktoré sú spoločné a iné, ktoré sú odlišné a špecifické. Napriek tomu musia úzko spolupracovať a v každom časovom úseku mať prehľad o aktivitách spolupracujúcich zložiek.

Môže byť veľmi ťažké včas založiť improvizované veliteľské stanovište, pretože všetky zložky od začiatku plnia svoje neodkladné úlohy. Veliteľské stanovište je zložené z vedúcich funkcionárov tímov jednotlivých zložiek IZS, ktoré sa zišli na mieste ako prvé (najčastejšie zdravotníci, hasiči, polícia). Aspoň neformálne treba ustanoviť velenie okamžite po splnení základných úloh, upresnení situácie operačnému stredisku a príchode prvých posíl.

Polícia:

- zabezpečenie miesta nešťastia
- záchrana životov v spolupráci s ostatnými zložkami,
- zabezpečiť bezpečný a bezproblémový príchod záchranárskych vozidiel a umožniť ich prednostný odchod s urgentnými pacientami,
- zaistiť a chrániť miesto nešťastia a kontrolovať pohyby divákov a dopravu v určených koridoroch,
- koordinácia činností s ostatnými záchranárskymi zložkami, miestnymi úradmi a inými podpornými organizáciami,
- zisťovanie príčin vzniku nehody, zaistenie a zhromaždenie stôp v spolupráci s ostatnými vyšetrovacími zložkami a orgánmi činnými v trestnom konaní,
- zber a vyhodnocovanie výpovedí svedkov,
- identifikácia postihnutých a mŕtvych,
- prevencia kriminálnych činov,
- spájanie rodín,
- opatrenia na obnovenie pôvodného stavu

HaZZ:

- záchrana životov vyhľadávaním a poskytovaním pomoci,
- prevencia vzniku požiarov a hasenie požiarov,
- zaistenie humanitnej pomoci,
- manipulácia s nebezpečnými materiálmi a ochrana životného prostredia,
- zabezpečenie odbornej pomoci a konzultácií pri nehodách s chemickými látkami,
- záchrana majetku a prevencia vzniku ďalších škôd,
- zaistenie bezpečnosti vo vnútornom okruhu (horúcej zóne),
- zabezpečovať záchranárov pri činnosti a obnoviť pôvodný stav čo najskôr.

ZZS:

- vyhľadanie, zber a triedenie postihnutých,
- záchrana životov v spolupráci s ostatnými zložkami,
- ošetrovať, liečiť a stabilizovať poranených,
- zabezpečiť vhodný transport, zdravotnícky personál a materiál,
- vybudovať triediace stanovište a začať s efektívnym triedením na princípe priorít,
- zabezpečiť priestor na sústreďovanie prichádzajúcich zdravotníckych zložiek,
- zaistiť komunikáciu medzi zdravotníckymi zložkami a ostatnými zasahujúcimi,
- vybrať a informovať prijímajúce nemocnice,

- zabezpečiť transport zdravotníckych pracovníkov (riadiacich, výkonných), materiálu a techniky na miesto udalosti,
- vybrať najvhodnejší spôsob transportu poranených,
- zabezpečiť zdravotnícky dozor pre zasahujúce zložky a miesto nešťastia uviesť po skončení akcie do pôvodného stavu čo najskôr,
- zaistiť koordináciu medzi zdravotníckymi zložkami na mieste a zabezpečiť hlásenie na vyššie stupne riadenia (krízový štáb).

Každá zložka Integrovaného záchranného systému plní úlohy ako kolektív, ale každý kolektív má vedúceho, ktorý má navyše aj iné povinnosti z titulu pozície prvého kvalifikovaného špecialistu na mieste vzniku hromadného nešťastia.

Prvý policajný veliteľ na mieste udalosti musí:

- zhodnotiť situáciu,
- zabezpečiť zber a odovzdanie informácií operačnému stredisku polície:
 - približný počet postihnutých (ranených, mŕtvych a nezranených)
 - prítomné a hroziace riziká
 - najlepšie prístupové trasy pre vozidlá zložiek IZS
 - presná lokalizácia miesta udalosti
 - prítomné záchranné zložky a potrebné, zatiaľ neprítomné, záchranné zložky
 - druh nešťastia a podrobnosti o počte poškodených vozidiel, budov alebo iných objektov
 - bezpečnosť všetkých prítomných zložiek na mieste udalosti
- operačnému stredisku poskytnúť ďalšie informácie potrebné na vyhlásenie krízového stavu alebo traumatologického plánu,
- prebrať velenie až do príchodu veliaceho dôstojníka,
- udržiavať spojenie s operačným strediskom
- nesmie sa zapájať do záchranných činností.

Veliteľ prvého hasičského družstva na mieste udalosti:

- od prvého volania na tiesňovú linku do príchodu HaZZ nemusia byť jasné okolnosti udalosti, preto prvý prítomný veliteľ hasičského zásahu musí skontrolovať účinnosť prijatých opatrení,
- identifikovať riziká spojené s miestom udalosti aj s ohľadom na ďalšie skryté problémy,
- vypracovať predbežný orientačný plán zásahu podľa vývoja situácie,
- rozhodnúť o privolaní potrebných posíl,
- prebrať velenie a vydať inštrukcie zúčastneným zložkám,
- udržiavať priebežnú prevenciu, protipožiarne opatrenia a zachraňovať životy vo vnútornom okruhu,
- vyhodnotiť situáciu a možný vývoj a pripraviť informáciu pre policajné a zdravotnícke zložky.

Veliteľ prvej posádky RLP/RZP na mieste udalosti

Podľa mnemotechnickej pomôcky CCC a TTT vykonáva činnosti podľa zásad pre prvú posádku na mieste hromadného nešťastia. CCC = Command, Communicate, Count, čiže riadi, komunikuje s operačným strediskom a spočíta (odhadne) počty postihnutých osôb (alebo KKK, komanduje, komunikuje, kalkuluje). TTT = Triage, Treatment, Transport, čiže ustanoví vedúcich tímov na triedenie, terapiu a transport.

- zodpovedá spolu s členmi posádky za vedenie zdravotníckeho zásahu až do príchodu lekára školeného na krízové situácie. Druhá posádka zabezpečí organizáciu príchodu a parkovania prichádzajúcich posíl a vytvorí priestor na zhromažďovanie vytriedených postihnutých,
- hlási operačnému stredisku príchod na miesto udalosti a potvrdí dôvody na vyhlásenie traumatologického plánu,

- spojí sa s veliteľmi ostatných záchranárskych zložiek prítomných na mieste,
- informuje operačné stredisko so situáciou v rovnakých bodoch ako polícia, ale so zdravotníckeho uhla pohľadu:
 - približný počet postihnutých, z toho ranených a mŕtvych
 - prítomné a hroziace riziká
 - najlepšie prístupové trasy pre vozidlá Ambulancia
 - presná lokalizácia miesta udalosti
 - prítomné záchranárske zložky a potrebné, zatiaľ neprítomné, záchranárske zložky
 - druh nešťastia a podrobnosti o počte poškodených vozidiel, budov alebo iných objektov.

Poznámka: pokiaľ sa dá, je žiadúce nahlásiť na operačné stredisko a jeho prostredníctvom do nemocníc počty postihnutých podľa jednotlivých kategórií na upresnenie potreby intenzívnych lôžok (červený, žltý) a ambulantnej kapacity (zelený). Nemocnice nahlásia operačnému stredisku počty postelí, voľných intenzívnych lôžok, doteraz ošetrovaných postihnutých, počet postihnutých schopných ešte prijať a prípadný hroziaci nedostatok materiálu.

- velí zdravotníckemu zásahu až do príchodu kvalifikovanejšieho a krízovým štábom určeného veliteľa zásahu,
- pokiaľ nie sú prítomné ďalšie posádky vykonáva triedenie,

Veliteľ zdravotníckeho zásahu

Úlohou je poverený najskúsenejší lekár so skúsenosťami a kvalifikáciou na riešenie hromadných nešťastí. Nie je členom tímov vykonávajúcich triedenie, vyhľadávanie a prvotnú liečbu a nemôže sa osobne podieľať na záchranných prácach. Riadi pripravenosť zdravotníckych zložiek, lekárov a záchranárov, úzko spolupracuje s operačným strediskom na efektívnom manažmente zdrojov. Veliteľ zásahu sa môže v priebehu akcie zmeniť. Na začiatku vykonáva úlohy veliteľa prvý lekár (alebo najskúsenejší zdravotnícky záchranár) na mieste z prvej vyslanej posádky záchranej zdravotnej služby, neskôr môže byť vymenený lekárom – špecialistom na riadenie prác pri hromadnom nešťastí.

Praktické úlohy:

- poverí zodpovednú osobu vyvedením ranených ale chodiacich postihnutých, ak treba s pomocou megafónu („kto ma počuje, má poranenie a môže chodiť, nech nasleduje ...“)
- určí miesto na zriadenie triediaceho stanovišťa a obväzišťa a zariadi ich označenie,
- určí si zástupcu, ktorý bude dohliadať na prácu pokiaľ sa zúčastňuje porád veliteľov zasahujúcich zložiek. Zástupca môže zo začiatku vykonávať funkciu zapisovateľa,
- určí si zapisovateľa na dokumentáciu všetkých rozhodnutí a ich času,
- zbiera údaje od veliteľa triedenia a zhromažďiska ranených o počte mŕtvych, odsunutých postihnutých a prenáša ich na operačné stredisko a veliteľské stanovište,
- vytvorí operačný plán s predpokladanými činnosťami na niekoľko hodín vopred, vrátane potrebných záloh materiálu a osôb,
- požiada o dodanie tekutín a potravy pre zasahujúce jednotky,
- sleduje prácu zdravotníkov a pátra po príznakoch únavy, vyhorenia. Zariadi vystriedanie ak je potrebné,
- po skončení operácie zariadi doplnenie materiálu a pohonných hmôt do Ambulancií, dezinfekciu,
- zhromaždí a skontroluje údaje o počte, kvalifikácii a pozíciách zasahujúceho personálu, trvanie výkonu činností jednotlivcov, zariadi debríng,
- odovzdá kópie záznamu zapisovateľa svojim nadriadeným,

Vedúci triediaceho pracoviska (triedenia)

- rozdá triediace karty a nechá si pod svojim dohľadom najviac 7 triediacich tímov,
- pripomenie triediacim dvojiciam/trojiciam aby sa držali spolu pokiaľ je to len trochu možné, alebo najviac na dohľad, prípadne na vzdialenosť počuteľnosti zakričania (závisí od hluku okolia),

- poverí zodpovednú osobu, ktorá zhromaždí chodiacich zranených a vyvedie ich na uvoľnenie priestoru (nemusí byť zdravotník),
- vytvorí označený lievik pred triediacim pracoviskom pre nosičov ranených,
- požiada o nosičov z iných zložiek IZS (fyzicky zdatných dobrovoľníkov),
- po ukončení triedenia môžu posádky pomôcť s vyhľadávaním zvyšných postihnutých nosičom a skontrolovať vyprázdnenie priestoru,

Vedúci ošetrovne (zhromaždiska-hniezda ranených a postihnutých)

- vytvorí označený lievik na prísun vytriedených ranených na stanovište, kde im bude poskytovaná zdravotnícka pomoc,
- pri prijímaní opakuje triedenie,
- vytvorí tímy na liečbu, menšie na ošetrovanie ľahších stavov, väčšie na liečbu a stabilizáciu závažných stavov,
- koordinuje prácu s veliteľom triediaceho a transportného pracoviska,
- vyčlení tím na kontrolu a ošetrovanie chodiacich ranených,
- preposiela nosičov k veliteľovi triedenia,
- vyčlení zdravotníckeho záchranára (záchranárov) na doprovod chodiacich ranených v dopravnom prostriedku (autobus) do zdravotníckeho zariadenia,

Vedúci transportu

- koordinuje prácu s veliteľmi triediaceho a liečebného pracoviska,
- registruje prichádzajúce Ambulancie, ich vybavenie a kvalifikáciu posádok,
- koordinuje nakladanie ošetrovaných postihnutých a pred odchodom doplní, pozbiera triediace štítky,
- vedie záznam o odsunutých ranených,
- riadi nosičov ranených, po naložení ich odosiela na triediace alebo liečebné pracovisko,
- požaduje ďalšie transportné prostriedky od veliteľa zdravotníckeho zásahu,
- vyberie a zaisťuje vhodnú prístavaciu plochu pre vrtuľníky v spolupráci s veliteľom riadiaceho centra (hasič, policajt),
- priebežne odovzdáva záznam o odsunutých ranených veliteľovi zdravotníckeho zásahu,
- spolupracuje s operačným strediskom pri výbere zdravotníckych zariadení a smerovaní postihnutých,

Poznámka: obeť hromadného nešťastia sú do nemocníc (ak je viac k dispozícii) rozdeľované nerovnomerne. Podstatnou je dobrá komunikácia medzi operačným strediskom na jednej strane, nemocnicami a veliteľom zásahu na mieste na strane druhej. Dá sa zabrániť presunutiu hromadného nešťastia z terénu do nemocnice, dá sa pri preťažení nemocnice presunúť smerovanie ľahších a stabilnejších postihnutých do nemocníc vzdialenejších. Na poslednom mieste je možnosť presunúť ošetrovaných a stabilizovaných postihnutých z preťaženej nemocnice do menej plnej vo väčšej vzdialenosti. Postihnutí so špecifickými diagnózami, napr. veľké popáleniny, popáleniny dýchacích ciest, poškodenia miechy, alebo s chemickou a biologickou kontamináciou by mali prednostne smerovať do špecializovaných centier aj za cenu, že tieto nemajú dostatočné kapacity, ale majú špeciálny materiál a kvalifikovaný personál, ktorý sa v iných zariadeniach nenachádza.

Vedúci transportu môže časť úloh delegovať na veliteľa parkoviska – zhromaždiska transportnej techniky, ktorý:

- spolupracuje s veliteľom transportu a veliteľom zdravotníckeho zásahu,
- sleduje vodičov, aby sa zdržiavali pri svojich vozidlách, Ambulanciách,
- kontroluje prípravu vozidiel na improvizované naloženie nosidiel, šetrenie paliva a elektrickej energie, ako aj ponechanie kľúčov vo vozidle pri odchode,
- upravuje veľkosť zhromaždiska potrebám situácie na množstvo transportných prostriedkov,
- udržiava priechodné prístupové a odsunové trasy,
- zaisťuje bezpečnosť a ochranu zhromaždených vozidiel,

Z kvantitatívneho hľadiska môže na mieste vzniku HN nastať niekoľko situácií:

1. počet postihnutých nie je veľký a kompetentná nemocnica s dostatočnou kapacitou je blízko. V takomto prípade po triedení prebieha liečba na mieste len v obmedzenom rozsahu základnej stabilizácie, s následným transportom na definitívne ošetrovanie. Rýchly transport z miesta do nemocnice je vhodný aj pri nebezpečí hroziacom na mieste HN.
2. veľký počet postihnutých prekračuje transportné kapacity záchranej zdravotnej služby a preto je dôležitá liečba na mieste počas čakania na transport. Niekedy treba zriadiť na mieste aj improvizovanú nemocnicu a operačnú sálu, pokiaľ možno v blízkej budove vhodnej na takýto účel.
3. počet postihnutých neprekračuje transportnú kapacitu, ale väčšina je uviaznutých a vyslobodzovanie trvá z rôznych dôvodov dlhšie. Postihnutých, ku ktorým je aspoň čiastočný prístup dostávajú kyslíkovú, infúziu, protišokovú a analgetickú terapiu počas vyslobodzovania. Rovnaké liečebné postupy na mieste vykonávame aj v prípade, že miestne nemocnice sú preťažené, alebo hrozí ich preťaženie odoslaním väčšieho počtu pacientov v krátkom časovom intervale.

Rizikové oblasti a situácie vznikajú z podstaty hromadného nešťastia. K týmto rizikám dokážu zložky IZS prispieť komplikáciami vyplývajúcimi z vlastnej aktivity:

- zablokovanie prístupových a odsunových trás vlastnými vozidlami zložiek IZS,
- podcenenie klimatických podmienok pri dlhšom trvaní akcie (vietor, teplota, zrážky),
- rozptýlenie chodiacich postihnutých v oblasti lokalizačných a likvidačných prác,
- zahltenie triediaceho miesta chodiacimi ranenými,
- iba jedno triediace stanovište pri veľkom rozsahu nešťastia,
- spojenie bez dohovorenia záložného kanála,
- vykonávanie iných činností ako sú uvedené pri úlohách príslušnej zložky IZS,
- smerovanie postihnutých do najbližšej nemocnice, ktorá s ohľadom na vzdialenosť môže byť zahltená chodiacimi postihnutými, ktorí odišli bez triedenia z miesta nešťastia peši, alebo súkromnými dopravnými prostriedkami,

Dodržať treba:

- posádka musí ostať spolu pokiaľ je to len trochu možné, ak sa musí rozdeliť tak len na vzdialenosť vizuálneho alebo zvukového kontaktu (zakričanie),
- veliteľ nemôže riadiť viac ako 5-7 podriadených, sledovať prácu viac ako 5-7 posádok,
- kľúče od záchranských vozidiel musia ostať v autách,
- vypnúť motor, svetlá, výstražné zariadenia a iné spotrebiče na šetrenie palivom a energiou batérie,
- včas lokalizovať plochu na pristátie vrtuľníka,
- veliteľ zásahu musí mať pri sebe od začiatku zapisovateľa, písať čas a každé rozhodnutie,

Manipulácia s mŕtvymi

Napriek prednostnej starostlivosti o zranených a postihnutých musí záchranná zdravotná služba pomôcť aj so starostlivosťou o mŕtvych. Lekár (v núdzovom prípade skúsený zdravotnícky záchranár, vhodné ak sú dvaja) konštatuje smrť, označí telo triediacim štítkom, zakryje plachtou alebo improvizovane, zabezpečí krytie proti vetru, oznámi polícii alebo obhliadajúcemu lekárovi. S telom nemanipulovať, nechať v polohe a na mieste, kde bolo nájdené.